

Taşkışla plak konserlerinden İTÜ TV'ye: Sezen Cumhuri Önal O günler büyük bir heyecandı

Sezen Cumhuri Önal, yabancı şarkılara yazdığı Türkçe sözlerle Türk Pop Müziği'nin doğmasına öncülük etmekle kalmadı, bu alanda birçok ilke de imza attı. 1960'lı yıllarda Taşkışla'da öğrenciler için düzenlediği unutulmaz "plak konserleri" ve İTÜ-TV'de yaptığı ilk pop müzik programı ile İTÜ havasını solumuş olan Önal'ın, o günlere duyduğu özlem, dergimizin bu sayısının kapak konusunu da belirlemiş oldu. Kendisi ile, İTÜ'de ve İTÜ-TV'de düzenlediği programlar, Türkçe sözlü müzik için verdiği uğraş ve radyonun

1960'lı yılların başında Taşkışla'da Sezen Cumhuri Önal plak konserleri.

İTÜ ile nasıl tanıştınız? Bize o günleri anlatır mısınız?

İTÜ ile, radyonun en etkin iletişim aracı olduğu günlerde tanıştık. İTÜ ile dostluğum mikrofonla başladı. 50'li yılların sonu. Henüz ortada TRT yok. Toplumun seçkinleri tiyatroları, sinemaları tercih ederken, geniş halk yığınlarının eğlencesi radyolar. Onlar da kısıtlı teknik imkanlarla çalışıyor. İstanbul, Ankara, İzmir Radyoları, Basın Yayın Genel Müdürlüğü'ne bağlı. İlkeli, anlamlı yayınlar yapıyorlar. Kırsal kesimleri, yeni moda transistörlü radyolar

sarmış. Mikrofonlarda Baki Süha Ediboğlu, Behçet Kemal Çağlar, Faruk Yener, Mesut Cemil, Eşref Şefik, Sulhi Garan gibi becerikli yetenekli ustalar var. Türk Halk Müziği, Türk Müziği ve Klasik Batı Müziği gibi programlar halkın gözdesi. Radyolarda yarışma programları, sohbet, şiir ve tiyatro saatleri var. Batı Müziği çalan orkestralar, özellikle dış dünyadan sevilen ezgilerle genç kuşaklara sesleniyorlar. Zaman zaman türkülerimizi çok sesli olarak sunuyorlar. "Kara tren" gibi, "Uzun kavak" gibi, "Kızılçıklar oldu mu?" gibi.

Radyo günlerinde, Türkiye'yi Batı Müziği ile buluşturan çok sayıda orkestra vardı değil mi?

Batı müziğinde kimler yoktu ki; ilham Gencer ve arkadaşları, İsmet Sıral Orkestrası, Faruk Akel ve Orkestrası, Yusuf Behiç Günseli Topluluğu, Vasfi Uçaroğlu Orkestrası, Kemal Güleşoğlu Mambo Orkestrası, İbrahim Solmaz ve Arkadaşları, Doruk Onatkut, Kuyruklu Yıldızlar, Süheyl Denizci Orkestrası, Şevket Uğurluer, Erol Büyükburç ve Şerif Yüzbaşıoğlu orkestralarını dinlerdik.

Yorumcular hakkında neler söyleyeceksiniz?

O günlerde Sevinç Tevs jazz söylüyor... Ayferi, Rüçhan Çamay, Ayten Alpman ve Tülay German dönemin ünlü kadın yorumcuları. Özellikle İngilizce şarkılar söylüyor-

lar. Zehra Eren, İbrahim Özgür ve Secaattin Tenyerli'nin Türkçe tangoları çok sevilir. Celal İnce, Armağan Şenol, Nevzat Yalaz ve Metin Ersoy İngilizce şarkılarla İstanbul'un seçkinlerinin gözdesi. Ankara'da ise Yaşar Güvenir'in yıldızı parlıyor. O dönemde radyoda mikrofona çıkmak marifetti. Türk Halk Müziği'nde seçkin yorumcular, Türk Müziği'nde eşsiz sesler vardı. Hepsisi ayrı bir değer. Radyo sanatçısı olmak bir ayrıcalıktı. Çok sesli Batı Müziği'ne gelince; 78 devirli taş plaklara doldurdukları şarkılar gönülleri büyülerdi. İşte İTÜ'nün Radyosu'nda o büyüleyen sesler vardı.

Sezen Cumhuri Önal o dönemde neler yapıyor?

O dönemde Sezen Cumhuri Önal Radyo'da müzik programları, disc-jokeylik yapıyor. Gençlik dergisi "Yelpaze"de müzik yazıyor. Tercüman gazetesinde Beyoğlu muhabirliği yapıyor. Yabancı sanatçıları, devlet adamlarını izliyor. Louis Armstrong, John Derek, Ursula Andress, Katharine Hepburn gibi sanatçılarla röportaj yapıyor. Geceleeri, İbrahim Doğudan'ın ünlü "Kervansaray"lkalinde yabancı vedetleri sunuyor. Güney Amerikalı saz şairleri Luis Alberto Del Parana ve arkadaşlarına, Los Paraguayos'a şarkı sözü yazmaya başlıyor.

İTÜ öğrencileri için plak konserleri yaptığınız dönemden ve o dönemin yabancı müzik eğilimlerinden biraz bahsedebilir misiniz?

Müziğin altın günleri o günler. Kadife sesli, çikolata renkli şarkıcılarla yaşıyoruz. Elvis Presley'in "rock'n roll"ü, ardından "hula hup" ve nihayet "twist" yeryüzünün kapısını çalıyor. Ben bu işe kafamı takmışım bir kere. Eskimiş dünyada yeni bir meslek bu; disc-jokeylik. Yalnız İstanbul Radyosu'nda, haftada iki programım var. İzmirliler gençleri, Ankaralı müzikseverleri, galaksimizin dört bir yanından gelen se-

İTÜ'lü gençlere 'hayır' demek mümkün mü? Her davetlerinde, radyoda çaldığım plakları, pikabımı, şarkıcıların resimlerini yüklenip, Taşkılla'ya plak konserleri vermeye gidiyordum.

vilen seslerle, ezgilerle buluşturmanın keyfini çıkarıyorum. Ben geceleri duygu yüklü sözcüklerle, duygu dolu ezgileri sunarken, Fecri Ebcioğlu pazar sabahlarını süslüyor Amerikan ezgileri ile. Müzikseverleri büyülüyor. Aykut Sporel dostum ise, cumartesi geceleri yaptığı programlarla, jazz severleri kucaklıyor. Üçümüz ayrı ayrı zevkli bir yarışın içindeyiz. Ama birincisi yok bu konuşun. Herkes hayatından memnun, özellikle dinleyiciler. Yeryüzünde pop müzikte her yeniliğin peşindeyim. Yedi iklim haber salmışım. Merakım, zevkimi ve keyfimi aşmış. Gece gündüz demeden, uyumadan, dinlenmeden, hatta yemeden içmeden çalışıyorum. Türkiye radyolarında dönemin modası "twist" in ilk ürünlerini ben sunuyorum. Gençler yeni müzik akımlarına pek meraklı. Hele İTÜ'lü gençler çok istekli, arzulu. Onlara "hayır" demek mümkün mü? Her davetlerinde, radyoda çaldığım plakları, pikabımı, şarkıcıların resimlerini yüklenip, Taşkılla'ya plak konserleri ver-

meye gidiyorum. Onlar mutlu, ben mutlu. Plakları çalarken, sanatçıları fotoğrafları ile tanıtırken, müzik evreninden haberler veriyorum. Çocuklarla aynı yaşlardaydık, aynı zevki paylaşıyorduk. Bazen mikrofona çalışmıyordu. Elektriğin kesildiği zamanlar oluyordu. Ne gam... Maksat dostluk. Kalkıp mikrofonsuz konuşuyordum. İTÜ'lü gençlerle, müziksever dostlarla kaynaşmanın ayrı bir zevki vardı. Kimbilir şimdi o genç arkadaşların herbiri nerededir? Kulakları çınlasın, Allah sağlık versin.

Yabancı bestelere yazdığınız Türkçe sözlerle, Türk pop müziği tarihinde "arajman" döneminin ilk ürünlerine imza attınız. Bu yenilik kolay kabul gördü mü? Nasıl tepkiler aldınız?

Şarkı diline Türkçeyi kazandırmak, bugün sesli ve görsel medyada, her tarafta söylenen dilimizdeki pop müzik şarkılarının önünü açmak öyle kolay olmadı. Özellikle genç kuşaklara seslenen, Batı'nın pop müzik parçalarını, "dilim benim kimliğim" düşüncesiyle yola çıkıp, Türk müzik evrenini, yabancı kültürle harmanlanmış, yabancı dillerin egemenliğinden kurtarmak için büyük bir uğraş verdik. Bu, şarkı dilinde bir devrimdi, pop müzik dilinde bir ihtilaldı. Rahmetli Fecri Ebcioğlu ile bunları yaparken, Türkçe şarkıları yazarken nice engellerle karşılaştığımızı, nelere göğüs germek zorunda kaldığımızı bir bilerseniz! Çok acılar çektik, çok yorulduk. O dönemde bir kısım yazar-çizer, aydın buna karşı çıktı. Bırakın karşı çıkmayı, Türkiye Radyo Televizyon Kurumu bile, kısa bir dönem de olsa, Türk dilindeki yabancı şarkıları yasaklamak gibi bir hataya düştü. Bu yasağı kaldırmak için, dönemin İçişleri Bakanı dostum rahmetli Orhan Öztrak'tan rica ettim, TRT Genel Müdürü olan ağabeyi Sayın Adnan Öztrak'tan bir randevu aldım. Gittim, durumu izah ettim. Radyo Da-

iresi Başkanı zatin (ki, ünlü bir tiyatro yazardır), işgüzarlığı yüzünden alınan bu karar, o gün toplanan 12 daire başkanının imzaladığı bir ortak bildiri ile düzeltildi. Bazen fıkra ve karikatür konusu olduk, bazen de eleştiri sınırlarının ötesinde, kötü sözler duyduk. Çünkü, müzik yazarı kimliği ile ortaya çıkan bazı garip kalem sahiplerinin menfaatlerine dokunmuştuk. Kimisi de Türkçe şarkı olur mu, diye alay etti. Tepkilerin bir kısmı da, o dönemin yorumcularından geldi. Ne gariptir ki, Türkçe Batı Müziği şarkıları söylemekten çekindiler. Hatta şöhretlerinin olumsuz etkilenmesinden korkular. Kısaca, alay konusu olmuştu rahmetli Fecri Ebcioğlu ile. Ama sonunda, asıl kararı soylu halkımız verdi. Türkçe söyleyen sanatçıları başta etti, plakları kapışıldı. Halkın kararı, aklın kararıydı. Kim ne derse desin, Türk popüler müziğinin ilk tohumlarını atmış olduk.

Yaptığınız bu çalışmaların, size göre Türk popüler müziğine ne gibi yararları oldu?

Artık İngilizce bilmeden şarkıları papağan gibi ezberleyip, İngilizce şarkı söylemek, üstelik o şarkıları meşhur eden ünlü yabancı bir yorumcu gibi söylemenin marifet olduğu dönem kapanmıştı. Fransızca, Almanca, İtalyanca ve İspanyolca sevilen şarkıları, o yabancı dillerde okumanın hüner sayıldığı günler

de artık geride kalmıştı. Bakın, geçenlerde Fransa'da yayınlanan saygın gazetelerden Figaro'da yer alan bir haber beni çok mutlu etti. "Johnny Hallyday Türkçe Söylüyor - Johnny Hallyday Chante en Turc" başlıklı bu haber Le Monde ve France Soir'da da çıktı. Bildiğiniz gibi, şimdilerde Fransa'da 60. yaş konserleri adı altında stadyumları dolduran, eski ama eskimeyen bir sanatçı Johnny Hallyday. Bu değerli dostum, bundan 38 yıl önce Türkçe sözlerini yazdığım iki şarkımı bir 45'lik plağa okumuştum. Figaro gazetesindeki habere göre, bu 45'lik plak şimdi antika gibi olmuş. Plak, Paris'te Bercy'de Palais Omnisports'da 10 bin Euro'dan açık arttırmaya sunuldu ve 15 bin Euro'dan meraklısına satıldı. Milenyum evreninde, aziz Ata'mızın bize gösterdiği yolda ilerlerken, duyduğum sevinci ve gururu anlatmaya kelimeler yetersiz kalır.

İTÜ TV 'de ilklere biri olan "Ritm ve Melodi" isimli programınız hakkında neler söyleyebilirsiniz?

İTÜ TV ile tanışmam Fatih Pasiner'in daveti üzerine oldu. Birçok defa konuk olarak katıldım. O devirde hepimiz TV'nin yeni bir atılım, iletişimde yeni bir kültür olduğunun farkındaydık. TV'deki yerimizi almalydık. "Ritm ve Melodi", benim Yelpaze mecmuasında ve Tercüman gazetesindeki köşemin adıydı.

Batı'nın pop müzik parçalarını "dilim benim kimliğim" düşüncesiyle yola çıkıp, Türk müzik evrenini, yabancı dillerin egemenliğinden kurtarmak için büyük bir uğraş verdik. Bu, şarkı dilinde bir devrimdi.

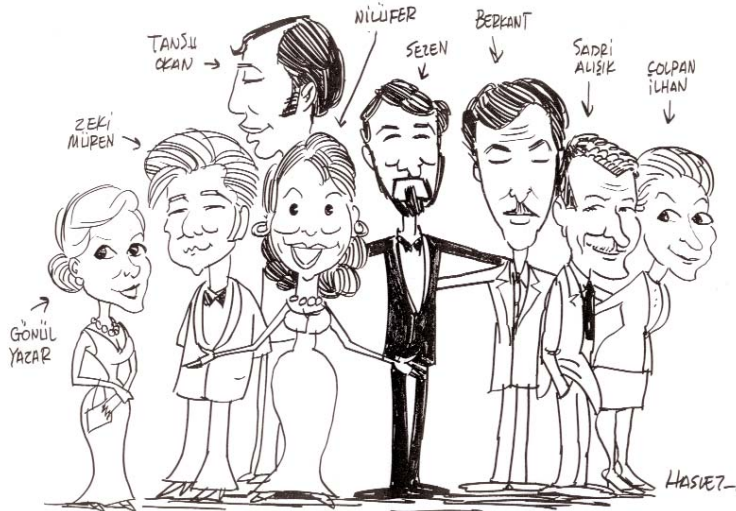
Her defasında, stüdyodaki ekranın önünde "Ritm ve Melodi" yazılı bir bayrak dururdu. Ventilator çalışır, bayrak dalgalanır, program başlardı. Bilir misiniz, bu ilkelliğe karşı, İTÜ'nün TV yayınlarında müthiş bir ciddiyet vardı. Yayın saati asla kaymaz, hep tam saatinde başlardı. O saatlerde evlerine henüz yeni yeni televizyon alanlar, eş-dost, akraba, apartman sakinleri ekran başına toplanırlardı. Her hafta, her yayında büyük bir heyecan yaşanırdı. O özel ve özenli yayınları hayata geçirenlerin başında gelen rahmetli Adnan Ataman, Fatih Pasiner, Vural Tekeli ile birlikte, şimdi isimlerini anımsayamayacağım birçok başarılı kişiyi saygıyla selamlıyorum.

İTÜ-TV'deki programlarınıza kimler katılmıştı, anımsıyor musunuz?

Araçman diye adlandırılan müziğin en hareketli, en canlı günlerinde yaptığım İTÜ-TV programlarıma en seçkin yorumcular katılırdı. Gönül Yazar, Gönül Akkor, Ayten Alpman, Füsün Önal ve Kamuran Akkor. Erkek yorumculardan ise Berkant, Selçuk Ural, Özdemir Erdoğan, Başar Tamer, Aydın Tansel, Selçuk Alagöz, Mehmet Taner'i sayabilirim. Rahmetli Ayla Dikmen, Tanju Okan ve Ertan Anapa da İTÜ-TV'deki programımda ekranı süsleyen sesler olmuştur.

İletişim çağında, İTÜ'nün televizyon konusundaki öncülüğünü nasıl değerlendiriyorsunuz?

Türk ulusunu televizyonla ilk kez İstanbul Teknik Üniversitesi'nin tanıştırdığını hepimiz biliyoruz. İTÜ'lüler bununla ne kadar övünseler azdır. Kabul etmek gerekir ki,

TRT'nin ilk televizyon yayınlarında Teknik Üniversite'den yetişen elemanların büyük katkısı olmuştur.

İTÜ'de plak konserleri yaptığınız günlerin pop müziğini, günümüz pop müziği ile kıyaslarsanız neler söyleyebilirsiniz?

İTÜ'lü günler çok başkaydı. O devrin pop müziğini, bu günkü maskaralıklarla kıyaslamak mümkün değil. Ezgilerin dokusu, icrası, yorumu... O zamanlar akustik müzik yapıldı. Her şey canlı çalınırdı. Nefesliler, vurma çalgılar... Aranjörler vardı. Her enstrümanın ayrı ayrı partiyonları yazılır, bunlarla çalınırdı. Ezgileri seslendirenlerde yalnız güzel ses değil, yorum aranırdı. Her güzel sesli insan şarkı söyleyebilir mi sanıyorsunuz? Görüldüğü gibi, herşey tersyüz oldu. Şimdilerde insanların geceleri gündüzlerine karıştı. Sabahın erken saatlerinde bakın bir kez televizyon ekranlarına, saçlarını kabartan, dekoltesini açan "şarkı söylüyorum" diye avaz avaz bağırıyor. Kim bunlara o eski günlerde "şarkı veya şarkıcı" derdi. O dönemin pop müzik kimliğinde ayrı bir ciddiyet vardı. Günümüzde öyle mi? Bana sorarsanız, eskiyi eskide bırakmak lazım. Eskinin yeri ayrı, tadı ayrı. Müziği ciddiye almak, yaşamı ciddiye almak demektir. Yeni günlerde kendi özümüzle örtüşecek yeni bestelerle zamanın akışına uyum zorundayız. Yeni bestelerle "pop"un ciddiyetini ortaya koymalıyız. Elektronik bir dünya ağlarını ördü. Bana kalırsa, tuzaklarla dolu bir ağ bu. Evet, şimdilerde doğal olarak zevkler değişti. Zamanın ritmi değişti. Her şey hızlandı, hareketlendi. Müzikteki ritim ve ezgi ya-

şamla örtüşmekte. Milenyum zevki ve keyfi bunu emrediyor.

Arajman adı verilen pop müziğe, radyo günlerinde yazılı basının yaklaşımı nasıldı?

Genç kuşakların batı pop müziğine ilgisi büyüktü. Radyodaki DJ programlarının kalitesi bu ilgiyi körikledi. Polifonik müzik yaygınlaştı. Radyo programlarımla, yıldızımın parladığına inanıyorum. Gençlik dergisi "Yelpaze"de müzik sayfası hazırladığımı söylemiştim. Tercüman gazetesi ile anlaşmam var, Beyoğlu muhabiriyim. Derken, Cumhuriyet gazetesinden çağırdılar, Selmi Andak aradı. "Seni Ecvet Gürresin bekliyor!" dedi. Gittim, başka bir imza ile "Samih Cenap" adıyla müzik yazmaya başladım. Türkçe sözlü batı müziği şarkılarının toplumda gördüğü ilgi günden güne basına yansdı. Fecri Ebcioğlu da Hürriyet'te ve Artist mecmuasında müzik sayfası hazırlamaya başladı. Çok da tutuldu. Mehmet Ali Birand bile, henüz mesleğin başında Milliyet'te müzik yazarlığını denedi. Sonra, yerini Doğan Şener'e bıraktı. Siyasi muhabirlik ona daha yakışmıştı. Gazetelerde bir çığır açtık. "Pop müzik sayfası" modası başladı. Aynı anda rahmetli Ragıp Şevki Yeşim, "Son Havadis"e değişik bir imza ile yazmamı istedi. Son Havadis'de yazdığım yazılarda adım Seyhun Cumhur olmuştu. Arkasından da Akşam gazetesine başladım. Hiç birine "hayır" diyemedim, demedim. Madem Türk popuna yeni bir boyut getirmiştik, bunu herkese duyurmalı, herkese anlatmalıydık. Yazılı basının tüm imkanlarını kullanmalıydık. Kullandık da.

Arajman döneminde hangi yerli sanatçıların ilk okudukları şarkılara imza attınız?

O dönem seslerinde, soluklarında seçkinleşen, güzelleşen, şarkılarını okuyanların başında Tanju Okan, Özdemir Erdoğan, Ertan Anapa vardır. Onlara şarkı yazmanın kıvancını yaşadım. Sonra sevgili Berkant, Selçuk Ural, Aydın Tansel, Yavuz Özışık, Mehmet Taneri, Selçuk Alagöz ve Ayten Alpman'a yazdım.

İTÜ-TV'de yaptığım o ilk yayınları hiç unutmadım. O yayın heyecanını, zevkini her defasında yeni baştan yaşadım. Sizler de bilirsiniz ki, insan yaşamında ilklerin ayrı bir yeri vardır.

Kamuran Akkor ile Füsun Önal da benim yazdığım şarkılarla başladılar. Türk Sanat Müziği'nin yıldızları Gönül Yazar, Gönül Akkor ve Zeki Müren de benim şarkılarımı Batı Müziği orkestrası eşliğinde, çok sesli okudular.

Yıllarca TRT'de Müzik Yelpazesi programları yaptınız, milyonlara seslendiniz. Bu programları yaparken, İTÜ-TV'de yaptığınız ilk yayınları anımsadınız mı?

İTÜ-TV'de yaptığım o ilk yayınları hiç unutmadım ki. O yayın heyecanını, zevkini her defasında yeni baştan yaşadım. Sizler de bilirsiniz ki, insan yaşamında ilklerin ayrı bir yeri vardır. Üstelik ben özlem, "nostalji" seven bir kişiyim. Geçmişe dönük çağrışımları hep yüreğimde taşıyorum.

Türk pop müziğine öncülük ettiğiniz radyo günlerinde, Türkçe sözler yazdığınız yabancı dünya şöhretlerinden birkaç isim verebilir misiniz?

Arjantin'den Miguel Amador, Paraguay'dan Los Paraguayos, Costa Rica'dan Los Machucambos, Fransa'dan Sacha Distel, Johnny Hallyday, Theo Sarapo, Patricia Carli ve Guy Marchand, İtalya'dan Mina, Elsa Quarta ve Peppino Di Capri, İspanya'dan Nino De Murcia.

Yeniden TV programı yapmayı veya şarkı sözü yazmayı düşünüyor musunuz?

Yeniden TV ve radyo programları yapmaya hazırlanıyorum. Şarkıya gelince, eski günlerdeki şarkılarımı, günün yeni seslerinin yeni ritimlerde okumalarının zevkini çıkarıyorum.

SÖYLEŞİ : Hatice Yazıcı